

Ioana ANGHEL

DIN LUME

Spectacolul de teatru – un manifest politic

Abel Posse, diplomat și scriitor argentinian, descria, într-un studiu al său, filonul fundamental al artei europene a secolului XX: „Nevroza sau boala artistului a depășit întreaga ficțiune romantică. Întreaga „durere a lumii” a căzut pe umerii lor. Sartre, Traki, Pound, Kafka, Proust, Lowry, Modigliani, Picasso, Rahmaninov, Vallejo, Rulfo, Céline, sunt ființe umane profund rănite de vremurile în care trăiesc, cu vieți tragice și viziuni deformate [...] Au preferat să lase o mărturie a fricii mai mult decât să caute drumul bucuriei, așa cum o cerea excepționalul Rilke, ca suprem destin al poeticii [...] Războiul din Irak și terorismul aproape ne conduc spre cruzimea tribală.”

În cei aproape doi ani ce s-au scurs de la invadarea Irakului de către americani s-au scris mii și mii de articole, cărți, studii despre ilegalitatea acestei mișcări ce a „lezat” profund spiritul democratic european. Problema însă nu se pune doar din punctul de vedere al democrației și libertății unei țări, ci și din cea a „complexului” de inferioritate, conștient sau subconștient, al Europei Occidentale. Sentimentul antiamerican are acum și un nume: Bush-invadatorul, exponent al tipicului american incult, needucat, și plin de bani ce-și asumă rolul de cuceritor și conducător al lumii. Într-o societate marcată de sentimente antiamericane și antibelice, teatrul nu poate rămâne deoparte. De-a lungul și de-a latul continentului abundă spectacolele ce vorbesc despre injustețea războiului și a invaziei americane în Irak. Se scriu texte despre război, independență, dictatură, altele se adaptează, unora li se schimbă sensul, mereu cu scopul de a manifesta împotriva invaziei americane și a războiului în general.

Înscriindu-se în acest val de spectacole cu caracter protestatar, *Teatro de la Abadia* din Madrid montează, sub direcția de scenă a lui Hernán Gené, un text mai puțin cunoscut al lui Bertolt Brecht, *Horiații și Curiații*, a doua piesă din seria textelor dramatice cu caracter educativ (*Lehrstücke*), scrise pentru a dezvălui publicului pericolele pe care le presupune războiul și mecanismul său. În spectacolul de la Abadia țara Horiaților este invadată de cea a Curiaților. Ajunge ca, pe de-o parte, un „șef politic” să țină un discurs în fața „maselor”, în care să justifice necesitatea invaziei, pentru ca în tabăra adversă, un altul să-și convingă poporul să lupte pentru independența sa. Suficient pentru ca muritorul de rând să plece pe front și să intre într-o bătălie ce nu-l reprezintă, nu-l convinge și din care, în final, nu se va mai întoarce.

Să povestești despre război folosind sânge și violență nu este foarte dificil. Să o faci însă prin intermediul clowneriei, a muzicii de circ și a falsei bune dispoziții devine extrem de greu și, mai ales, mult mai impresionant.

Inocența oamenilor care se trezesc prinși într-un război dictat de „forțe” superioare, ce niciodată nu vor fi direct afectate de vreun pericol, poate fi asemănată cu inocența clovnului. „Clovnul este o ființă lipsită de apărare, neprotejată și foarte vulnerabilă. În concluzie, este tot ceea ce în viață unul nu

vrea să fie și de fapt este. E o ființă transparentă, totul se vede și se observă, nimic nu poate fi disimulat. Și-ar dori să disimuleze dar nu poate... și se vede că încearcă; probabil că ridicolul său tocmai de aici provine, din umanitatea sa. În nici un caz nu e un prost. Poate fi chiar foarte inteligent, însă vulnerabilitatea îl transformă într-o ființă ridicolă, ceea ce-l face de fapt să fie clovn. [...] Sunt persoanele cele mi indicate pentru a se afla într-un loc greșit în momentul cel mai inoportun.” (Hernán Gené – „Un exercițiu de clovni”). În *Horiații și Curiții* de la Abadía, eroii spectacolului sunt cinci actori-clovni, fiecare interpretând mai multe roluri; pleacă la luptă și mor mare parte dintre ei, neștiind nici de ce și nici pentru ce. Se vânează unul pe altul, se ascund și fug, totul exprimat printr-o candoare și inocență fermecătoare. Tragismul spectacolului este cu atât mai mare cu cât îl percepi răsând. Spectacolul impresionează prin imaginație și talent combinate cu multă, multă muncă. Actorii-clovni mânuiesc obiectele cu o dezinvoltură impresionantă, cântă, merg pe patine cu roțile, joacă și se joacă. Un spectacol care, în momentul în care s-a terminat, ți-ai dori să înceapă din nou.

Teatro de la Abadía, Madrid – Sobre Horacios y Curiacios, de Bertolt Brecht. Regie și dramaturgie: Hernán Gené. Costume: Pepe Uría. Decoruri: Deborah Macías. Iluminare scenică: Pedro Yagüe. Muzică: Wladimir Wagener. Cu: Luis Bermejo, Julio Cortázar, David Luque, Markos Marín, Ramón Merlo, Daniel Moreno.

Scrisoare adresată de Bertolt Brecht unui actor (fragment)

Constat că multe dintre enunțurile mele despre teatru au fost de numeroase ori înțelese greșit; și constat asta mai ales din scrisorile și textele ce sunt în acord cu ideile mele. Mă simt așa cum s-ar simți un matematician citind: „sunt totalmente de acord cu dumneavoastră: doi și cu doi fac cinci.” Cred că multe dintre tezele mele au fost greșit interpretate pentru că am considerat subînțelese varii premise importante, în loc să le fi formulat.

Mare parte dintre aceste enunțuri, dacă nu chiar toate, le-am scris sub formă de observații incluse în textele mele dramatice, pentru a obține o interpretare adecvată a respectivelor texte. Asta explică tonul pe care-l au, mai degrabă sec și profesional, la fel cum ar descrie un sculptor explicând cum trebuie așezată o statuie, în ce loc să fie pusă, pe ce fel de pedestal... În definitiv, sunt pur și simplu instrucțiuni. Destinatarilor, ce probabil așteaptă ceva care să-i lumineze în ceea ce privește intenția artistului în momentul creării sculpturii, nu le rămâne altceva de făcut decât să se chinuie și să tragă singuri concluziile din această listă seacă de indicații practice.

Să luăm ca exemplu descrierea tehnicii de interpretare.

Evident, tehnica este un instrument indispensabil în artă și pentru asta este necesară descrierea modului de a o obține și de a o concretiza artistic, în special atunci când arta – cum e cazul Germaniei – a traversat cincisprezece ani de barbarism. Însă nici nu poate fi vorba de ceva ce se poate învăța și aplica cu